

Jordi–A. Piqué i Collado, *Teologia e musica. Dialoghi di trascendenza*, San Paolo, Cinisello Balsamo, 2013, 245 str.

Izdavačka kuća San Paolo (Cinisello Balsamo) u nizu *Comunicazione/studi* objavila je 2013. godine djelo *Teologia e musica* monaha katalonske opatije Montserrat Jordija Piquéa, diplomiranoga glazbenika te doktora dogmatske teologije, trenutno ravnatelja Papinskoga liturgijskog instituta u Rimu.

Prema mišljenju autora, studij odnosa teologije i glazbe shvaćenih kao izričaja estetske spoznaje Misterija, pomalo je zaboravljen u suvremenome teološkom promišljanju. Stoga ovim djelom Piqué kani pridonijeti ponovnomu oživljavanju ovoga područja kako bi se teološki produbilo područje iskustva kao elementa spoznaje Misterija. Na taj način autor želi definirati iskustvo glazbe i u konačnici umjetnosti kao *locus theologicus*, kao mjesto objave Misterija.

U prvome dijelu pod naslovom *Theologia et musica* Piqué pristupa temi s biblijskoga i teološkog gledišta. Biblija shvaća glazbu kao način komunikacije s Bogom, ne bez razloga. Cijela jedna knjiga Biblije posvećena je upravo glazbi, Knjiga psalama, u kojoj su točno određeni načini i intonacija s kojima se pjeva iskustvo Misterija. Pjevanje se nastavlja i u Novome zavjetu. Krist je sa svojim učenicima pjevao himne, obredne kantike i psalme. Prva Crkva prihvatila je tu hebrejsku baštinu i učinila ju svojom dajući joj kristološku interpretaciju.

Analizirajući misao trojice teologa, sv. Augustina, Hansa Ursa von Balthasara i Pierangela Sequerija, u drugome dijelu naslovljenom *Musica in theologia* Piqué želi prikazati koliko je prisutna teološka refleksija o glazbi u djelima spomenutih autora. Na taj način autor je uspio prikazati kako su ovi teolozi

svojim promišljanjem o iskustvu glazbe pokazali kako glazba otvara put prema transcendentnome, prema Misteriju. Za Augustina glazba je puno više od običnoga sredstva, u njoj se Riječ ujedinjuje sa zvučnim elementom, melodija se ujedinjuje sa smislom, Neizrecivo se ujedinjuje sa zvučnim izričajem i na taj se način otvara put percepciji Misterija. Balthasar nam pak u svojim promišljanjima o glazbenim oblicima pokazuje kako kroz pojedini glazbeni oblik čovjek zapravo percipira sadržaj, ideju. Preneseno na teološko promišljanje, može se reći da oblik »Crkva« omogućuje prepoznati Krista i onda kada se predstavlja u određenim nesavršenim oblicima poput bolesnika, grješnika, nečega što ne razumijemo. Analiza misli Pierangela Sequerija predstavlja pak jednoga suvremenog teologa koji promišlja o odnosu estetike i teologije, o iskustvu umjetnosti i iskustvu Misterija. Glazba otvara jedan od glavnih simboličkih elemenata vjere: slušanje. Sequeri stoga dolazi do zaključka kako je kršćansko pjevanje izraz vjere koja sluša Božju riječ i odgovara na nju.

U trećem dijelu *Theologia in musica* Piqué, na temelju glazbenih djela trojice kompozitora, Tomása Luisa de Victorie, Arnolda Schönberga i Oliviera Messiaena, nastoji prikazati kako su ova trojica na sebi svojstven način kroz glazbu, rabeći različite elemente, pokušali priopćiti iskustvo Misterija. U tom smislu, na temelju svojih analiza Victorijina djela *Officium Hebdomadae Sanctae*, Piqué može reći da njegova glazba posjeduje performativnu snagu, »sakramentalnu« snagu koja u čovjeku oživljuje djelovanje opisano u izvedenome tekstu, čini da čovjek proživljava osjećaje onoga trenutka koji liturgijski spominjemo, koja izaziva empatičko prijanjanje, koje je plod milosti, cijeloga čovjekova bića, intelekta, volje i osjeća-

ja. Preko glazbe Victoria uvodi vjernike u sam događaj koji onda i sami proživljavaju.

Analizirajući Schönbergovu operu *Moses und Aron* Piqué prikazuje kako je ovaj skladatelj pokušao izraziti Neizrecivoga glazbenim izričajem koji može biti komunikativan. Na taj način Schönberg izražava pitanje koje si postavlja svaki čovjek: kako predstaviti Misterij? Na kraju, analizirajući Messiaenov *Livre du Saint Sacrement pour orgue* Piqué zaključuje kako Messiaen vodi, pomoću granica osjetila, percepciji Nevidljivoga.

On daje glas Neizrecivomu, daje volumen Nevidljivomu, daje boju Neopisivomu. Čovjek se nalazi pred pravom zvukovnom ekstazom koja ispunja sva njegova osjetila. Messiaenova glazba stavlja čovjeka na prag kontemplacije Misterija, pomoću osjetila dohvaća nešto što nadilazi intuiciju ili maštu, nalazi se na samome pragu estetske spoznaje Misterija.

U zaključku koji je naslovio *Musica et theologia: postludium* autor drži kako je svojim pristupom teologiji i glazbi dokazao kako postoji potreba da se teologija obogati emocionalnom i empatičkom dimenzijom koju će crpiti iz osjetljivosti prema umjetnosti, napose glazbi. Ta osjetljivost omogućit će teologiji da govori o Bogu našim suvremenicima na jedan smislen način, rabeći konceptualne i verbalne kategorije prikladne našem vremenu.

Ujedinjujući refleksiju o teologiji, kao disciplini koja želi govoriti o Bogu, i glazbi koja svojim specifičnim izričajem može otvoriti putove emocionalne spoznaje koji vode prema transcendentnome, prema iskustvu Misterija, Jordi Piqué svojom istraživačkom metodom otvara jedan nov put promišljanju o Bogu.

Danijel Koraca

Ermanno Pavesi, *Bioetika umijeća ozdravljenja*, Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove, Zagreb, 2014, 156 str.

Ova knjiga bavi se temom medicinske etike, za čiji se sadržaj u novije vrijeme sve više upotrebljava izraz »bioetika« — koji želi obuhvatiti gotovo sva područja presudna ili važna za postojanje, razvoj i dovršetak ljudskoga osobnog života na zemlji. Tu su, osim medicinskih znanosti, u širem smislu, uključene i one humanističke, pravne, sociološke i ekološke znanosti. Pojam bioetike ušao je u uporabu tek prije nekoliko desetljeća, iako je etički utjecaj na medicinu vrlo star i, barem što se tiče Europe, utjecaj etike na medicinu imao je znatnu ulogu u oblikovanju europske duhovnosti. Postoji opća suglasnost da se identitet europske civilizacije temelji na posebnome pogledu na čovjeka i ljudska prava, što se općenito smatra naslijedom humanizma i renesanse. Petrarca, Salutati i drugi istaknuti predstavnici renesansnog humanizma isticali su da čovjek ima posebno dostojanstvo zahvaljujući svojoj osobnosti. To vrijedi ne samo za medicinsku praksu, nego i za teoriju: svaki terapijski postupak nije samo tehnički zahvat nego obuhvaća čovjeka kao osobu i ne može zaobići prirodni zakon i etiku. Posebno dostojanstvo čovjeka temelji se na prirodi osobe koja je stvorena na sliku i priliku Božju, što ne pripada povijesti, nego je i danas središnje pitanje. Ta središnja pitanja bioetike Pavesi obrađuje u ovome djelu kroz deset poglavlja, posebno ističući stoljećima dragu temu — »Christus Medicus« — opisujući Kristovo spasiteljsko poslanje u brizi za čovjeka na razini njegova tjelesno-duhovnog zdravlja.

Započinje povijesnim pregledom, ističući kako su najstariji nazori o medicini, koji su dovoljno poznati, židovski i grčko-rimski. Za Židove je